İBN ECÂ SEYAHATNÂMESİ

-Bir Türk Seyyahın Kaleminden-

Muhammed b. Mahmud b. Ecâ et-Türkî

Tercüme Eden:
Dr. Mehmet Şeker

ÖTÜKEN

Türk tarihi açısından önem arz eden bu eser;
tarih boyunca
Türk diline ve töresine ömrünü adayan başta
Kâşgarlı Mahmud, Ali Şîr Nevâî,
İsmail Gaspıralı ve Ziya Gökalp
olmak üzere tüm fikir mimarlarına ithaf olunur.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 11

Birinci Bölüm
İBN ECÂ SEYAHATNÂMESİ

1.1. Eser Hakkında 17
1.2. Eserin Müellifi 19
1.3. Eserin Tarihî Değeri 21
1.4. Eserin Coğrafî Değeri 22

İkinci Bölüm
İbn Ecâ Seyahatnâmesi'nin Türkçe Tercümesi

2.1. Türkçe Tercümeye Giriş 25
2.2. Metnin Türkçe Tercümesi 26
Halep'e Giriş 43
Emîr Yeşbek'in Halep'ten Yolculuğu 48
Antep Kalesi'nin Kuşatılması ve Kalenin Fethi 52
Şehsuvar'a Tâbi Olanlarla Yapılan İlk Çarpışma 59
Şehsuvar ile Yapılan Barış Görüşmeleri 61
Müellif Kazasker İbn Ecâ'nın Tebriz'e Yolculuğu 70
İbn Ecâ Birecik ve Antep'te 71
İbn Ecâ Urfa ve Re'sü'l-Ayn Civarında 72
İbn Ecâ Diyarbakır'da (Âmid) 73
Hani Beldesinin Anlatımı 74
İbn Ecâ Çapakçur'da (Bingöl) 74
İbn Ecâ Malazgirt ve Fırat Nehri'nin 75
Kaynaklarının Çıktığı Yerlerde 75
Süphan Dağı 76
İbn Ecâ Erciş'te 77
Tebriz Şehrinin Anlatımı 78
Elçilik Heyetinin Tebriz'de İlk Gecesi 79
İbn Ecâ ve Uzun Hasan 80
İbn Ecâ Erciş ve Hude'l-Hûr'da (Adilcevaz) 92
İbn Ecâ'nın Ahlat'ta Emîr Aslan ile Görüşmesi 93
Halep'e Dönüş 94
İbn Ecâ Muş ve Çapakçur'da (Bingöl) 94
İbn Ecâ Hani ve Diyarbakır'da 95
İbn Ecâ Urfa ve Birecik'te 95
Emîr Yeşbek'in Ordugâhına Yolculuk 95

İbn Ecâ, Gıyabında Olan Şeyleri Rivayet Eder 95
Emîr Yeşbek Antakya'da 96
Emîr Yeşbek ve Askerleri Ceyhan Nehri Civarında..... 97
Adana Kalesi'nin Kuşatılması 98
Memlûkler ile Dulkadirliler Arasında Yapılan Savaş 99
Adana Kalesi'nin Ele Geçirilmesi..... 100
Sis (Kozan) Kalesi'nin Tesliminin Talep Edilmesi..... 101
İbn Ecâ'nın Emîr Yeşbek'in Yanına Varması 101
İbn Ecâ'nın Emîr Yeşbek'i Övmeye Başlaması..... 103
Yolculuğunu Tekrar Konuşma..... 105
Hurmân Kalesi'nin Fethi..... 107
Zamantı Kalesi'nin Muhasara Edilmesi..... 109
Şehsuvar'ın Teslimi Hususunda Görüşmeler..... 112
Dulkadir Beyliği'nde Şahbudak'ın Tahta Çıkması..... 114
Darende'ye Yolculuk 115
Yeni Tayinler İçin Devlet Merasimi..... 117
Halep'ten Dönüş Yolculuğu..... 117
Emîr Yeşbek'in Şam'a Gelmesi 118
Kahire'ye Dönüş 120
Kahire'ye Giriş ve Zafer Kutlamaları..... 121
Şehsuvar, Sultan Kayıtbay'ın Huzurunda 122
Şehsuvar ve Grubunun İdamı 122

Ekler..... 125
Tercüme Edenin Kaynakçası..... 130
Genel Dizin 134

KISALTMALAR

age.	Adı Geçen Eser
agm.	Adı Geçen Makale
a.mlf.	Aynı Müellif
b.	bin, ibn (oğlu)
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DGBİT	Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi
Dehmân, *Mu'cem el-Elfâz*:	*Mu'cem el-Elfâz et-Târihiyye fî el-Asr el-Memlûkîn*
Dehmân, *el-Irak*:	*el-Irak beyne el-Memâlik ve el-Osmâniyyîn el-Etrâk ma'a Rıhle Emîr Yeşbek min Mehdî ed-Devâdâr li-Muhammed b. Mahmud el-Halebî el-Mulakkab bi-İbn Ecâ*
el-Hamevî, *Mu'cemü'l-Büldân*	*Mu'cemü'l-Büldân*
el-Hatîb, *el-Mustalahât*::	*Mu'cem el-Mustalahât ve el-Elkâb et-Târihiyye*
Haz.	Hazırlayan
İ.A.	İslâm Ansiklopedisi
el-Kalkaşandî, *Subhel'Aşâ*	*Subh el-'Aşâ fî Sınâ'at el-İnşâ*
el-Makrîzî, *el-Hıtat*	*el-Mevâ'iz ve el-İ 'tibâr bi Zikr el-Hıtat ve el-Âsâr*
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Mu'cem el-Vasît	*Mu'cem el-Vasît*
el-Müncid fî el-'Âlâm	*el-Müncid fî el-'Âlâm*
nr.	Numara

ö.	Ölümü
s.	Sayfa
S.	Sayı
Sarı, *el-Mevâri*d	*el-Mevârid Arapça-Türkçe Lûgat*
Tah.	Tahkik
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Tekindağ, *Berkuk* :	*Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı*
t.y.	Tarih yok
Uzunçarşılı, *Medhal* :	*Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*
v.	Varak
vb.	Ve benzeri
Yinanç, *Dulkadir Beyliği*	*Dulkadir Beyliği*

ÖN SÖZ

TÜRK TARİHİNİN daha iyi anlaşılabilmesi için, tarihî kaynakların yanı sıra hiç kuşkusuz seyahatnâmeler de önem arz etmektedir. Tarihî kaynaklarda yer almayan bazı bilgilere ve ayrıntılara seyahatnâmelerde rastlanılmaktadır. Öğretici metinlerden biri olan seyahatnâmelerin bu yönüyle tarih açısından önemi büyüktür.

İbn Ecâ et-Türkî (1417-1478) tarafından kaleme alınan *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî*, seyahatnâme türünde yazılan eserlerden birisidir. İbn Ecâ, Memlûk Devleti'nde hem ordu kadılığı (kazaskerlik) hem de elçilik vazifesi yapmış Türk kökenli bir tarihçi ve seyyâhtır. Yaşadığı döneme ait tarihe, coğrafyaya ve Türk-İslâm kültürüne dair çok önemli bilgileri ve şahit olduğu olayları kaleme alarak *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* adlı eserini meydana getirmiştir. İbn Ecâ'nın yazmış olduğu seyahatnâme türündeki bu eser, Türkoloji alanında istifade edilmesi gereken bir kaynak mahiyetindedir.

Müellifin eserine *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* adını vermesinin nedeni olarak en başta Emîr Yeşbek ile olan yakın dostluğu akla gelmektedir. Muhammed Ahmed Dehmân, *el-Irak beyne el-Memâlik ve el-Osmâniyyîn el-Etrâk ma'a Rıhle Emîr Yeşbek min Mehdî ed-Devâdâr İbn Ecâ* adlı kitabında İbn Ecâ'nın *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* adlı eserini, kitabının bir bölümü olarak neşretmiştir. Bu Arapça neşirde görüldüğü üzere Dehmân, İbn Ecâ'nın eserini "Rıhle" yani "Seyahatnâme" olarak adlandırmış-

tır. Biz de tercümesini yaptığımız esere, *İbn Ecâ Seyahatnâmesi* adını vermeyi uygun bulduk.

İbn Ecâ Seyahatnâmesi; iki buçuk asrı aşkın Mısır ve Suriye'de hâkimiyet tesis etmiş büyük bir Türk Devleti olan Memlûkler Dönemi'nde kullanılan deyim ve terimler, Türkçeden Arapçaya geçmiş kelimeler ve dönemin kültürel hayatını oluşturan terminoloji hakkında çok zengin bir malumatı ihtiva eden bir kaynak olarak karşımızda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, eserde Memlûkler Dönemi'nde kullanılan fakat günümüzde anlamı değişmiş ya da şu an kullanılmayan kelime ve deyimler de mevcuttur.

Eser; Mısır ve Suriye'de hâkimiyet tesis etmiş olan Memlûklerin, Çukurova Bölgesi'nde varlık gösteren Dulkadiroğulları Beyliği'nin, Doğu Anadolu ile Azerbaycan ve Irak bölgelerinde hüküm süren Akkoyunlu Devleti'nin coğrafî varlığı, siyasî ve kültür tarihi hakkında ana kaynaktır. *İbn Ecâ Seyahatnâmesi*'nde Memlûkler, Dulkadiroğulları ve Akkoyunlu Devleti'nin sınırları içerisinde bulunan yerlerin, nehirlerin ve dağların adları, kalelerin ve köprülerin adları, devlet kademesinde görev yapan önemli şahsiyetlerin adları ve hususiyetleri, sarayda ziyafet düzeninin nasıl olduğu gibi birçok farklı alanda önemli bilgiler ve açıklamalar yer almaktadır.

Eserin Türk tarihi açısından önemli bir kaynak olduğu görülmektedir. Eserde Halep'ten, Diyarbakır'a oradan Ahlat'a ve Tebriz'e kadar o dönemde bölgede yer alan şehirlerde, Türk nüfusunun yoğunluğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla *İbn Ecâ Seyahatnâmesi*, yaklaşık beş yüz elli yıl önce Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde Türk nüfusunun çokluğuyla birlikte bölgenin hâkimiyetinin Türklerde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum; Malazgirt Zaferi'nden itibaren Anadolu'nun Türkleşmesinin mükemmel bir şekilde gerçekleşmiş olduğu hakikatinin, 15. yüzyılın ikinci yarısında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde apaçık biçimde görüldüğünün ispatıdır. Bu yönüyle eser, tarihî ve coğrafî kıymetinin yanında Anadolu'nun Türk yurdu olduğunu göstermesi açısından da ayrıca öneme sahiptir.

Müellifin, Arapça kaleme almış olduğu bu eser 70 varaktır. Her varak ikişer sayfadan ibaret olup her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Eseri tercüme ederken, varakları numaralandırdık, sayfa numaralarını verdik ve Hicri senelerin Miladi karşılıklarını parantez içinde gösterdik. Çalışmamızda mümkün olduğu kadar eserin aslına sadık kalmaya çalıştık. Eserde geçen kelime ve deyimlerin bir kısmının Arapça yazılışlarını da verdik. Ana metni daha anlaşılır kılmak için dipnotlarda çok sayıda açıklayıcı bilgi sunduk. Bunun yanı sıra, çalışmamızda hem eserin tahkikli metninde bulunan ara başlıklara yer verdik hem de bazı başlıkları kendimiz yerleştirmeyi uygun bulduk. Hem eserde hem de yapmış olduğumuz izahlar ve dipnotlarda Memlûk Devleti'nin ilmî, dinî ve adlî teşkilâtına dair çok zengin bilgiler mevcuttur. Çalışmamız sırasında eserin hem Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesi'nde bulunan yazma nüshasından hem de 1986 yılında Dımaşk'ta yapılan neşrinden istifade ettik.

Çalışmam esnasında yardımlarını gördüğüm Dr. Sinan Ateş'e, kıymetli dostum Wameedh Sarhan Dheyab Al-Rubaye'ye ve eserde yer alan haritaların hazırlanmasında yardım eden Balabey Şeker'e teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam sırasında bana destek olan eşim Gonca Şeker'e teşekkür ederim.

Dr. Mehmet ŞEKER

Birinci Bölüm

İbn Ecâ Seyahatnâmesi

1.1. Eser Hakkında

İbn Ecâ Seyahatnâmesi'nin de içerisinde bulunduğu *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih*[1] (كتاب مجموعة في التواريخ) adlı eserin yazma nüshası Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesinde 3057 numaralı kayıtla yer almaktadır. *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih*'te sırasıyla *Vekâyi' et-Türkmân* (وقائع التركمان), *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* (كتاب في تاريخ يشبك الظاهري) ve *Târih-u Teymûrlenk* (تاريخ تيمورلنك) olmak üzere toplam üç eser bulunmaktadır.

Memlûkler Dönemi'nde "mihmandarlık" görevi yapmış olan İbn Bahadır el-Mü'mini eş-Şâfî tarafından kaleme alınan *Vekâyi' et-Türkmân* adlı eserde, Memlûk Devleti'nin kuzey komşusu olan Dulkadiroğulları Türkmenleri ve diğer Türkmenlerden bahsedilmektedir.[2]

İbn Ecâ tarafından kaleme alınan *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî*[3] adlı eserdeyse Memlûkler, Dulkadiroğulları ve Akkoyunlu Devleti hakkında tarihî, dinî, coğrafî, sosyal ve kültürel alanlarda çok önemli bilgiler yer almaktadır. Eser bir seyahatnâmedir. Bu çalışmamızda İbn Ecâ'nın *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* adlı eserini, *İbn Ecâ Seyahatnâmesi* adıyla Türkçeye tercüme ettik.

Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih'te yer alan üçüncü eser ise *Târih-u Teymûrlenk* olup adı bilinmeyen bir müellif tarafından kaleme alınmıştır. *Târih-u Teymûrlenk*'te başta İbn Hacer el-Askalânî olmak üzere el-Aynî ve diğer bazı müelliflerden istifade edilerek Timurlenk'in

---

1 *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih*, Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmed Kütüphanesi, nr. 3057.

2 İbn Bahadır el-Mü'mini eş-Şâfî, *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih, Vekâyi' et-Türkmân,* Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmed Kütüphanesi, nr. 3057.

3 İbn Ecâ, Muhammed b. Mahmud et-Türkî, *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih, Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî,* Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmed Kütüphanesi, nr. 3057.

biyografisi anlatılmaktadır.[4] Eser, *Timurlenk Tarihi* adıyla tarafımızdan Türkçeye tercüme edilerek yayımlanmıştır.[5]

Eseri tercüme ederken *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih* adlı kitabın Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesinde 3057 numaralı kayıtla yer alan yazma nüshasını esas aldık. Bunun yanı sıra, 1986 yılında Şam'da Muhammed Ahmed Dehmân'ın *el-Irak beyne el-Memâlik ve el-Osmâniyyîn el-Etrâk ma'a Rıhle Emîr Yeşbek min Mehdî ed-Devâdâr İbn Ecâ* adıyla yazmış olduğu kitabında İbn Ecâ'nın *Kitâb fî Târih Yeşbek ez-Zâhirî* adlı eserini, kitabının bir bölümü olarak yer verdiği neşrinden istifade ettik.[6] Dehmân, İbn Ecâ'nın eserini neşrederken eserin Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesindeki nüshasının bir fotokopisini kullanmıştır.[7] Bu Arapça neşirde görüldüğü üzere müellif, İbn Ecâ'nın eserini "Rıhle" yani "Seyahatnâme" olarak adlandırmıştır. Biz de tercümesini yaptığımız bu esere "*İbn Ecâ Seyahatnâmesi*" adını vermeyi uygun bulduk.

---

4 *Kitâb Mecmû'a fî et-Tevârih, Târih-u Teymûrlenk,* Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmed Kütüphanesi, nr.3057.

5 *Timurlenk Tarihi- Mecmû'a fî't-Tevârîh'e Göre*, Çev. Mehmet Şeker, 2018, Ankara.

6 Muhammed Ahmed Dehmân, *el-Irak beyne el-Memâlik ve el-Osmâniyyîn el-Etrâk ma'a Rıhle Emîr Yeşbek min Mehdî ed-Devâdâr li-Muhammed b. Mahmud el-Halebî el-Mulakkab bi-İbn Ecâ*, 1986, Dımaşk.

7 Muhammed Ahmed Dehmân tahkikli neşir için kullanmış olduğu nüshanın, 25 Ramazan 1327 (9 Ekim 1909) yılında İstanbul'da Topkapı Sarayı Sultan Müzesi'nde 268 numaralı kayıtla yer alan kitaptan Mısır Bakanlar Meclisi ikinci sekreteri Ahmed Zeki'nin fotoğrafik metodla çekmiş olduğu istinsah olduğunu belirtmektedir. Bkz. Dehmân, *el-Irak*, s. 9, 160.

1.2. Eserin Müellifi

Muhammed b. Mahmud b. Ecâ et-Türkî[8], Memlûkler[9] dönemi müelliflerindendir. İbn Ecâ, Memlûk ordusunda ordu kadılığı (kazaskerlik) yapmıştır. İbn Ecâ, Sultan Kayıtbay döneminde Emîr Yeşbek ed-Devâdâr[10]'ın yanında Dulkadiroğlu[11] Şehsuvar'a karşı yapılan son sefere katılmıştır. Bu sefer esnasında İbn Ecâ, Memlûk

---

[8] Muhammed Ahmed Dehmân eserinde İbn Ecâ için "el-Halebî" nisbesini kullanarak "Muhammed b. Mahmud el-Halebî el-Mulakkab bi-İbn Ecâ" demektedir. Buna karşın İbn Ecâ'nın adı Kâtip Çelebi'nin *Keşf ez-Zunûn* adlı eserinde ve oradan naklen Corci Zeydan'ın *Medeniyet-i İslâmiyye Tarihi* adlı eserinde "et-Türkî" nisbesiyle "Muhammed b. Mahmud b. Ecâ et-Türkî "diye geçmektedir. Bu sebeple müellifin Türk menşeli olmasını göz önünde bulundurarak bizde eserimizde İbn Ecâ için "et-Türkî " nisbesini kullanarak "Muhammed b. Mahmud b. Ecâ et-Türkî " demeyi uygun bulduk. Bkz. Kâtip Çelebi, Mustafa b. Abdullah Hacı Halife, *Keşf ez-Zunûn an Esâmî el-Kütüb ve el-Fünûn*, Beyrut: Dâr İhyâ et-Türâs el-Arabî, C. II, s.1237; Corci Zeydan, *Medeniyet-i İslâmiyye Tarihi* (Ter: Zeki Meğâmız), 1329, Dersaâdet: İkdâm Matbaası, C. III, s. 170; Dehmân, *el-Irak*.

[9] Memlûkler hakkında detaylı bilgi için Bkz. Kâzım Yaşar Kopraman, "Mısır Memlûkleri", *DGBİT*, 1992, İstanbul, C. VI; a.mlf., *Mısır Memlûkleri Tarihi: Sultan el-Melik el-Mü'eyyed Şeyh el-Mahmûdî Devri (1412-1421)*, 1989, Ankara; a. mlf., *el-Aynî'nin Ikdu'l-Cumân'ında XV. Yüzyıla ait Anadolu Tarihi ile İlgili Kayıtlar*, 1971(Basılmamış Doktora Tezi, DTCF), 1971, Ankara.

[10] Devâdâr (الدوادار); kelimesi devâtdâr, divitdâr, düveydâr, düvâdâr, devîdâr şekillerinde de kullanılmaktadır. Ancak Memlûklerde bu kelime "devâdâr" şeklinde kullanılırdı. Biz de "devâdâr" şeklini kullandık. Bkz. Asri Çubukçu, "Devâtdâr", *İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, 1994, İstanbul, c.9, s.221.222. Ayrıca Devâdâr; sultan, emîr ya da bu ikisinin dışındaki bazı görevlilerin divitlerini taşıyan kişiye lakap olarak verilen isimdir. Devâdâr kelimesi Arapça (devât) ve Farsça (dâr) kelimelerden mürekkep olup "divit (hokka) tutan" anlamındadır. Bkz. Mehmet Şeker, *Memlûklerde Dîvânü'l-Mezâlim (1250-1517)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi), 2017, Ankara, s. 166. Ayrıca Emîr Yeşbek'inde "devâdâr" unvanını kullanmasından dolayı bu görevi ifa ettiği anlaşılmaktadır.

kumandanı Emîr Yeşbek tarafından Şehsuvar'a elçi olarak gönderilmiştir. Ayrıca Memlûk sultanı Kayıtbay tarafından Akkoyunlu[12] Uzun Hasan'a da elçi olarak gönderilmiştir. Müellif hem katılmış olduğu sefer hem de yapmış olduğu elçilikler esnasında gördüklerini yazmıştır.

İbn Hacer el-Askalânî'nin öğrencisi olan İbn Ecâ'nın gerek Memlûk ordusunda kazaskerlik görevi yapmış olması ve gerekse elçilik vazifesinde bulunmuş olmasından dolayı Memlûk devlet teşkilâtı ve teşrifatına oldukça vâkıf bir kimse olduğu görülmektedir. Bu sebeple müellifin eserinde vermiş olduğu bilgiler Türk tarihi açısından çok öneme sahiptir.[13]

İbn Ecâ, adından da anlaşılacağı üzere Türk kökenli bir müelliftir. Zaten yazmış olduğu eserde, Türk kökenli ve Türkçeyi çok iyi konuşan birisi olduğu açıkça görülmektedir. Aynı zamanda bir mütercim olan İbn Ecâ, Vâkıdî'nin *Fütûhu'ş-Şam* adlı kitabını on iki bin beyitte Türkçeye nazmen tercüme etmiştir.[14] Bu durum da onun Türk kökenli olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı bir Türk tarihçisi ve seyyâhı tarafından kaleme alınan eser, Türk tarihi ve kültürü açısından ayrıca öneme sahiptir.

---

[11] Dulkadiroğulları ile alakalı ayrıntılı bilgi için Bkz. Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, 1989, Ankara.

[12] Akkoyunlular (1340-1514), 15. yüzyılda Azerbaycan, Irak ve Doğu Anadolu'da hâkimiyet tesis etmiş bir Türk devletidir. Akkoyunlular, Oğuzların Bayındır boyundandır. Bkz. Faruk Sümer, "Akkoyunlular", İ.A. (TDV), 1989, İstanbul, C. II, s. 270-274.

[13] İbn Ecâ, *age*.; Dehmân, *el-Irak*.

[14] Kâtip Çelebi, *age*., C. II, s. 1237; Corci Zeydan, *age*., C. III, s. 170.

1.3. Eserin Tarihî Değeri

İbn Ecâ Seyahatnâmesi'nin Türk tarihi açısından önemli bir kaynak olduğu müşahede edilmektedir. Çünkü eser 15. yüzyılın ikinci yarısında Mısır, Suriye, Doğu ve Güney Doğu Anadolu, Azerbaycan ve Irak bölgelerinde hüküm süren Türk devletlerinin ve beyliklerinin siyasî ve kültür tarihini daha farklı cephelerden anlama adına müracaat edilebilecek bir eser hüviyetindedir. Bu sebeple eserin ve aynı zamanda eserin Türkçeye tercümesinin, Türkoloji sahasında bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz.

Eserde, Memlûkler Dönemi idarî ve askerî teşkilâtına dair Türkçe terimler bulunmaktadır. Ayrıca bu terimlerin metinde geçen Arapça yazılışlarını da gösterdik. Örneğin eserde "Bûzıkıyye emirleri (bozuk emîrler/gayr-ı nizamî emîrler), Ocak emirleri (ordu emîrleri) gibi Türkçe terimler kullanılmaktadır. Bu durum eserin, askerî teşkilât açısından da kıymete sahip olduğunu göstermektedir.

Eserde Memlûk kumandanı Emîr Yeşbek başta olmak üzere dönemin ünlü şahsiyetlerinden bazılarının adları ve bunların bazı hususiyetleri zikredilmektedir. Başka eserlerde pek üzerinde durulmayan birtakım meselelerin de eserde zikredilmesi ayrıca önemi haizdir.

İbn Ecâ'nın Emîr Yeşbek ile sefere çıktığı tarih 1 Nisan 1471'dir. İbn Ecâ'nın elçilik görevlerini bitirip seferden Kahire'ye dönüş tarihi ise 23 Ağustos 1472'dir. Ayrıca İbn Ecâ 1478 senesinde vefat etmiştir. Netice itibariyle *İbn Ecâ Seyahatnâmesi* 1471 ile 1478 yılları arasında yazılmıştır diyebiliriz.

1.4. Eserin Coğrafî Değeri

15. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan *İbn Ecâ Seyahatnâmesi*'nde Memlûkler, Dulkadiroğulları ve Akkoyunlu Devleti sınırları içerisinde bulunan birçok şehir, kasaba ve köy adları o dönemde hangi isimle anılıyorsa günümüzde de aynı isimle adlandırılmaktadır. Bunların yanı sıra eserde, bölgede mevcut birtakım göl, nehir, dağ, tepe gibi coğrafî yer şekillerinin adları bulunmaktadır.

İbn Ecâ'nın seyahatinde güzergâh olarak kullandığı Suriye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Güney Azerbaycan'daki yerlerin adlarını, tercümemizde ilk geçtiği yerde eserde yer aldığı şekliyle yazıp, bir kısmının Arapça yazılışlarını da gösterdik. Bunun yanı sıra bu ismi geçen yer adlarının günümüzde nasıl adlandırıldığını belirttik. Bundan maksadımız, yaklaşık beş yüz elli sene önce bölgede bulunan yer adlarının, geçmişten günümüze aynı adla anılıp anılmadığını tespit etmektir. Eserin ilerleyen kısımlarında konunun daha iyi anlaşılması adına yer adlarının bugünkü isimlerini kullanmayı uygun bulduk.

İkinci Bölüm

İbn Ecâ Seyahatnâmesi'nin Türkçe Tercümesi